

Laiminlyönti asiakirjapyyntöä käsittelyssä

KANTELU

Kantelija on arvostellut oikeuskanslerille 18.10.2024 osoittamassaan kantelussa Helsingin poliisilaitoksen menettelyä esitutkintapöytäkirjaa koskeneen asiakirjapyyntöä käsittelyssä.

Kantelija oli 19.10.2022 tilannut poliisilaitokselta esitutkintapöytäkirjan. Hänelle oli 21.10.2022 vastattu sähköpostitse, että pöytäkirja on kokonaisuudessaan salassapidettävä, eikä sitä voida hänelle toimittaa. Vastauksessa oli pyydetty ilmoittamaan, mikäli kantelija halusi asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi, minkä jälkeen hänelle toimitettaisiin asiassa valituskelpoinen päätös.

Kantelija oli vielä samana päivän vastannut poliisilaitokselle haluavansa mainitunlaisen päätöksen, mutta poliisilaitos ei enää ollut ollut häneen asiasta yhteydessä. Kantelija on kantelussaan ilmoittanut edelleen haluavansa pyytämänsä päätöksen.

SELVITYS

Poliisihallitus on 7.3.2025 antanut apulaisoikeuskanslerin pyytämän lausunnon, jonka liitteenä on Helsingin poliisilaitoksen lausunto sekä rikoskomisario A:n, rikoskomisario B:n ja rikosylikonstaapeli C:n selvitykset.

Lausunnot ja selvitykset toimitetaan kantelijalle tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon taakat turvataan lailla.

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 10 §:n mukaan salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisällöstä saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen tässä laissa säädetään. Kun vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä, tieto on annettava asiakirjan julkisesta osasta, jos se on mahdollista niin, ettei salassa pidettävä osa tule tietoon.

Julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaan, jos virkamies kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi, 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi, sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Viimeksi mainitun pykälän 4 momentin mukaan asia on käsiteltävä viivytyksettä ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Hallintolain (434/2003) 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä huolellisesti.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Asiasta saatu selvitys

Asiaa käsitelleiden poliisimiesten selvitykset

Helsingin poliisilaitoksen asiakirjahallinnosta oli kantelijan kantelussaan kertomalla tavalla 21.10.2022 vastattu kantelijalle hänen asiakirjapyyntönsä, että esitutkimateriaali oli kokonaisuudessaan salassa pidettävä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 24 kohdan perusteella. Vastauksen yhteydessä kantelijalle on ilmoitettu kieltäytymisen syy ja tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi, sekä muut julkisuuslain 14 §:n 3 momentissa tarkoitetut tiedot. Kantelija oli vastauksen saatuaan vielä samana päivänä ilmoittanut sähköpostitse poliisilaitoksen asiakirjatilauksen osoitteeseen haluavansa asiassa viranomaisen valituskelpoisen päätöksen.

Rikosylikonstaapeli C:n selvityksen mukaan kantelijan pyyntö valituskelpoisesta päätöksestä oli saapumispäivänä välitetty poliisilaitoksen asiakirjahallinnosta sähköpostitse rikoskomisario A:lle. Rikoskomisario A on kertonut selvityksessään käyneensä asiasta sähköpostitse keskustelun rikostutkintayksikön operatiivisen lakimiehen kanssa 24.10.2022. Asiassa oli päädytty toimittamaan kantelijalle hänen pyytämänsä asiakirja nimi- ja osoitetiedot salaten.

A:n mukaan valituskelpoista päätöstä asiassa ei ollut tehty, koska asiakirja oli päädytty kantelijalle toimittamaan. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 24 kohtaa oli tulkittu siten, että henkilötiedot ovat salassa pidettäviä mutta itse rikosilmoitukseen liittyvän päätöksen ja rikosilmoitustiedot voi toimittaa asianosaiselle turvallisuuden vaarantumatta.

A on selvityksessään ilmoittanut pitävänsä mahdollisena, että asiakirja oli jäänyt toimittamatta. Hän on todennut, että poliisilaitoksen asiakirjahallinto ei ollut häneen asiasta enää uudelleen yhteydessä, vaikka normaaliin käytäntöön kuului, että määräaikojen lähestyessä asiaa tiedustellaan uudelleen tutkinnanjohtajalta. A:n mukaan kerrottu viittaa siihen, että asiakirja on toimitettu ja kadonnut matkalla, tai että asiassa on tapahtunut jonkinlainen tietokatkos, jonka seurauksena asiakirja on jäänyt toimittamatta.

Rikosylikonstaapeli C:n selvityksen mukaan kantelija oli 23.11.2022 ilmoittanut sähköpostitse poliisilaitoksen asiakirjahallintoon, että hän ei ollut vielä saanut pyytämäänsä päätöstä. Kantelijan viesti oli välitetty samana päivänä asiakirjahallinnosta rikoskomisario B:lle.

Rikoskomisario B on selvityksessään kertonut, että ”todennäköisimmin” arkistosta oli lähestytty häntä marraskuussa 2022 tilanteessa, jossa hänen alaisensa rikoskomisario A:n vastaus kantelijalle oli viivästynyt. B:n mukaan hän oli ”todennäköisimmin” muistuttanut A:ta vastaamaan kantelijalle. A:n selvityksessään kertoman mukaan hänen tietoonsa ei ollut tullut, että kantelija olisi kysellyt enää asian perään 21.10.2022 jälkeen.

Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Helsingin poliisilaitos on todennut lausunnossaan, ettei rikoskomisario A:n selvityksestä ilmene, että hän olisi ollut yhteydessä asiakirjahallintoon ja kertonut asiassa tekemästään asiakirjahallinnon kantelijalle lähettämästä ensimmäisestä viestistä poikenneesta päätöksestä, tai että A itse olisi toimittanut asiakirjan kantelijalle. Poliisilaitoksen mukaan asiasta saadun selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, ettei kantelijalle ollut toimitettu päätöstä tai pyydettyjä asiakirjoja ja ettei niitä ollut toimitettu vielä senkään jälkeen, kun kantelija oli 23.11.2022 ilmoittanut, ettei hän ollut saanut pyytämäänsä päätöstä. Poliisilaitos arvioi, että selvityksen perusteella asiassa on mainitulta osin toimittu virheellisesti.

Lausunnon mukaan kantelijalle on sittemmin 4.11.2024 hänen kanneltuaan asiasta oikeuskanslerille toimitettu pyydetty asiakirjat, joista on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 24 kohdan nojalla jätetty antamatta rikoksesta epäiltyjen nimet ja syntymäajat sekä UMA-asiakasnumeroa koskevat tiedot. Kantelija oli kerrotun jälkeen pyytänyt asiassa valituskelpoisen päätöksen, joka on toimitettu hänelle 20.11.2024. Päätös on poliisilaitoksen selvityksen liitteenä.

Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallituksen mukaan Helsingin poliisilaitoksen voidaan katsoa käsitelleen kantelijan 19.10.2022 toimittaman asiakirjapyyntönsä julkisuuslain mukaisesti, kun se on viivytyksettä vastannut kantelijan asiakirjapyyntöön ja antanut hänelle julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaiset tiedot, kun asiakirjaa ei ollut sen salassapidettävyyden vuoksi toimitettu. Kun kantelija oli kerrotun jälkeen pyytänyt saada asiassa valituskelpoisen päätöksen, oli asiakirjan julkisuus arvioitu uudelleen ja todettu, että asiakirja on vain osittain salassa pidettävä.

Poliisihallitus arvioi lausunnossaan kuten Helsingin poliisilaitos, että asiasta käytettävissä olevan selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, ettei kantelijalle ollut toimitettu tämän pyytämää asiakirjaa tai valituskelpoista päätöstä vielä edes hänen 23.11.2022 lähettämänsä viestin jälkeen. Viimeksi mainittuun viestiin ei mitä ilmeisimmin ollut myöskään vastattu. Selvitysten perusteella jää Poliisihallituksen mukaan osittain epäselväksi, mistä mainitut puutteet asian käsittelyssä ovat johtuneet.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan kantelijan asiassa ei ole viimeksi mainituilta osin menettely julkisuuslain ja hallintolain mukaisesti. Poliisihallitus on todennut, että myös tilanteissa, joissa asiakirjan pyytäjälle toimitetaan pyydetty asiakirja osittain salattuna, pyytäjälle tulee asiakirjan lisäksi antaa julkisuuslain 14 §:n 3 momentissa edellytetyt tiedot ja lisäksi valituskelpoinen päätös, mikäli hän sellaista pyytää, mikä on tullut ottaa huomioon, kun salassapitoa on arvioitu

uudelleen sen jälkeen, kun kantelija oli pyytänyt asiassa ensimmäisen kerran valituskelpoista päätöstä.

Menettelyn arvioinnissa voidaan Poliisihallituksen näkemyksen mukaan ottaa huomioon, että rikoskomisario A on kantelun vireille tulon jälkeen toimittanut kantelijalle tämän pyytämän asiakirjan osittain salattuna ja kantelijan pyynnön jälkeen poliisilaitos on myös antanut kantelijalle viranomaisen valituskelpoisen päätöksen, joten poliisilaitoksen voidaan katsoa ryhtyneen asiassa korjaaviin toimenpiteisiin.

Arviointi

Poliisihallitus ja poliisilaitos ovat todenneet lausunnoissaan, että asiasta saadun selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, ettei kantelijalle ollut toimitettu tämän pyytämää asiakirjaa tai valituskelpoista päätöstä hänen 21.10.2022 tekemäänsä pyyntöön eikä myöskään kantelijan asiasta 23.11.2022 lähettämän viestin jälkeen. Poliisihallitus on lisäksi todennut, että selvitysten perusteella jää osin epäselväksi, mistä puutteet asian käsittelyssä ovat aiheutuneet. Minulla ei ole perusteita arvioida asiaa toisin.

Asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella poliisilaitos on vastannut kantelijan 21.10.2022 tekemään pyyntöön vasta marraskuussa 2024 apulaisoikeuskanslerin pyydettyä asiasta selvitystä. Kantelijan asiaa ei näin ollen ole käsitelty julkisuuslaissa edellytetyllä joutuisuudella.

Kiinnitän kerrotun vuoksi Helsingin poliisilaitoksen huomiota huolellisuuteen ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain menettelysääntöjen noudattamiseen asiakirjapyyntöjen käsittelyssä.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen